

Töreboda kommun

kommunen@toreboda.se

Rektorn vid Älgårås skola

Beslut för förskoleklass och grundskola

efter tillsyn i Älgårås skola
i Töreboda kommun

Tillsyn i Älgarås skola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Töreboda kommun under hösten 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Älgarås skola besöktes av Skolinspektionen den 23 oktober 2013.

Fakta om skolan

Älgarås skola ligger i samhället Älgarås ca två mil norr om Törebodas tätort i Töreboda kommun. Skolan leds av en rektor, som också är rektor för Kilensskolan. Skolenheten omfattar förskoleklass, grundskolans årskurser 1-5 och fritidshem. Vid tillsynstillfället har skolenheten 53 elever och består av en förskoleklass, en årskurs 1, en åldersintegrerad 2-3 och en åldersintegrerad 4-5. Sex av åtta i personalgruppen är nyanställda inför detta läsår. Fritidshemmens verksamhet bedöms inte i detta beslut utan i för verksamheten särskilt beslut.

År 2013 nådde enligt rektorn 75 procent av eleverna i årskurs 3 de nationella målen i ämnet svenska och 100 procent i ämnet matematik. Skolan redovisar inte kunskapsresultaten i övriga ämnen för årskurs 3. För årskurs 5 (år 2013) har inga resultat redovisats av rektorn. Skolverkets officiella statistik visar inga resultat då antalet elever i årskurserna 3 var färre än tio.

Helhetsbedömning

För att öka elevernas måluppfyllelse och kunskapsresultat krävs att skolan utvecklar sitt systematiska kvalitetsarbete så att utvärderingar sker av resultaten och insatta åtgärder. Avsaknaden av ett av rektorn styrt och dokumenterat kvalitetsarbete får till följd att skolan saknar uppföljningar och analyser av viktiga områden såsom exempelvis kunskapsresultat, värdegrundarbete och särskilt stöd. Det är först när skolans rektor och lärare analyserat resultaten som lämpliga åtgärder kan sättas in för att utveckla verksamheten ytterligare.

Tillsynen visar vidare att planen mot kränkande behandling har brister och att den anmälningsskyldighet som rektorn och personal har när det gäller upplevd kränkande behandling inte efterlevs.

Tillsynen visar också att inte alla elever i behov av särskilt stöd i tillräcklig omfattning får det särskilda stöd som utredningen har visat att de behöver. Skolan måste bli bättre på att utarbeta och genomföra åtgärdsprogram som tydligt visar hur elevernas behov ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Vidare fattas beslut om anpassad studiegång inte i enlighet med författningarnas krav. Vid skolan finns elever som har annat modersmål än svenska. Skolan erbjuder inte studiehandledning på modersmålet, trots att ut-

redningar visat behov av det. Studiehandledning på modersmålet är ett särskilt stöd som elever har rätt till för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Tillsynen visar slutligen att skolan har ett klasslärarsystem, vilket fått som konsekvens att eleverna inte undervisas av behöriga lärare i alla ämnen. Skolinspektionen vill framhålla att det är huvudmannens ansvar att säkerställa att alla elever undervisas av behöriga lärare.

Skolinspektionen pekar i denna tillsyn på några områden som huvudmannen måste åtgärda för att förbättra elevernas kunskapsresultat. Mot denna bakgrund fattar Skolinspektionen följande beslut.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Töreboda kommun att vidta nedanstående åtgärd för att avhjälpa påtalade brist/brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 10 mars 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Samarbetsformer mellan förskoleklass och skola ska utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.

Motivering

Enligt läroplanen ska samarbetsformer mellan förskoleklass, skola och fritidshem utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.

Till Skolinspektionen insänt material visar att skolan saknar samarbete mellan förskoleklass och skola. Detta bekräftar rektorn och lärarna vid intervjuer. Lärarna säger i intervjun att det inte fanns något samarbete mellan förskoleklass och årskurs 1 under förra läsåret heller. Tidigare år har det dock förekommit samarbete. Eleverna uppger i intervjun att de inte kan minnas att de samarbetat mellan förskoleklass och skola.

Utredningen visar att det saknas samarbete mellan förskoleklass och skola. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

Lgr 11, 2.5 Övergripande mål och riktlinjer, Övergång och samverkan

Trygghet och studiero**Bedömning**

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling ska anmäla detta till rektorn.
- Rektorn ska skyndsamt anmäla signaler om kränkande behandling till huvudmannen.
- Det ska finnas en plan mot kränkande behandling som anger de åtgärder som skolenheten och varje särskild verksamhet utifrån en aktuell kartläggning behöver för att förebygga och förhindra kränkande behandling det aktuella året samt innehåller en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts.

Motivering

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt skollagen är en lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäliga kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling framgår att anmälningsskyldigheten omfattar alla situationer där barn och elever upplever sig ha blivit utsatta för kränkande behandling. Det ska med andra ord inte göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till rektorn och huvudmannen.

Skolinspektionen har tagit del av Älgårås skolas plan mot kränkande behandling och diskriminering för läsåret 2013/14. Skolinspektionen konstaterar att planen är identisk med den för Kilenskolan. I planen anges att kartläggning skett men slutsatserna av kartläggningen framgår inte av planen. Planen innehåller mål och åtgärder mot kränkande behandling och tidpunkter för utvärdering för läsåret 2013/14. Det framgår dock inte att kartläggningens resultat är den som ligger till grund för de mål och åtgärder rektorn med personal beslutat om att genomföra under året som kommer. Inte heller finns förra årets åtgärder dokumenterade i planen. Under läsåret 2013/14 ska Älgårås skola, enligt planen, fokusera på att motverka verbala kränkningar under målet "språkkloka barn". Det förekommer, enligt rektorn, elevhälsan och lärare, både verbala kränkningar och ett "hårt" och "tufft" språkbruk vid skolan. Planen saknar åtgärder för att motverka det negativa språkbruk som rektorn, elevhälsan och lärare beskriver i intervjuer. Förskoleklass verksamhet framkommer inte i planen och det framgår inte att skolan varken vad gäller kartläggning eller åtgärder har tagit hänsyn till de förutsättningar och behov som kan finnas i den verksamheten.

Lärarna uppger i intervjun att kränkningar förekommer mellan elever men att lärarna ofta löser situationen och inte anmäler det till rektorn. Rektorn uppger i intervjun att han känner till att kränkningar förekommer och att han rapporterar för honom kända kränkningar till huvudmannen en gång per månad.

Utredningen visar att Älgårås skola inte har en plan mot kränkande behandling som uppfyller skollagens krav. Planen kopplar inte åtgärder till en aktuell kartläggning av behoven. Den innehåller inte heller någon redogörelse för föregående års åtgärder mot kränkande behandling. Förskoleklass arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling är inte tydlig i planen. Det görs heller ingen kartläggning utifrån den specifika verksamhet som bedrivs i förskoleklass. De områden och förutsättningar som är specifika i förskoleklass anges inte i ingiven plan. Utredningen visar också att lärarna inte anmäler alla situationer då en elev upplevt sig utsatt för kränkande behandling till rektorn, vilket medför att rektorn inte kan fullgöra sin skyldighet att anmäla uppgifter om kränkande behandling till huvudmannen. Dessutom visar utredningen att rektorn endast anmäler uppgifter om kränkande behandling till huvudmannen en gång i månaden. Rektorns anmälningsskyldighet är kopplad till huvudmannens skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna och vidta eventuella åtgärder för att förhindra kränkningarna. Enligt Skolinspektionens bedömning innebär ett förfarande med anmälningar till huvudmannen månadsvis att det dröjer allt för lång tid innan huvudmannen får informationen och kan agera. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

6 kap. 6, 8 och 10 §§ skollagen

Särskilt stöd**Bedömning**

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Eleverna ska få det särskilda stöd som utredningen visat att de behöver.
- Skolan ska ge studiehundledning på modersmålet till elever som har behov av det.
- Rektorn ska fatta beslut om anpassad studiegång enligt författningarnas krav.
- Åtgärdsprogram ska beslutas av rektorn.

Motivering

Av skollagen framgår att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Det särskilda stödet ska ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att en elev ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Vidare anger skollagen att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Enligt skolförordningen ska en elev få studiehundledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.

Av verksamhetsredogörelsen samt vid intervjuer med rektorn och lärare framkommer att det finns elever vid grundskolan som har annat modersmål än svenska. De flesta av dessa är nyanlända till Sverige. Rektorn, lärarna och elevhälsan uppger vid intervjuer att det finns elever som enligt utredning har behov av studiehundledning på modersmålet men att de inte får det. Rektorn uppger att de elever som är i behov av studiehundledning erbjuds tolk, hemspråksundervisning eller svenska som andraspråk.

Lärare uppger bl.a. följande i intervjun. Alla elever med behov av särskilt stöd får inte det särskilda stöd de behöver. Det är många elever på skolan som har behov av särskilt stöd och mycket resurser går till nyanlända elever. Skriftligt beslut om anpassad studiegång saknas rörande elev med förkortad skoldag. Lärarna uppger att de inte vet om alla elever som har särskilda stödbehov också har åtgärdsprogram, men att de känner till elever med behov av särskilt stöd som inte har åtgärdsprogram. Det har inte upprättats några nya åtgärdsprogram innevarande termin. Det finns åtgärdsprogram från i våras som ännu inte har utvärderats. Rektorn uppger i intervju att skolan ligger efter med arbetet med åtgärdsprogram och uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram. Det finns enligt lärarna elever som inte får särskilt stöd, trots att utredningen har visat att stödbehov föreligger. Resurserna räcker inte till. Elevhälsopersonalen bekräftar i intervjun att det finns många elever som är i behov av särskilt stöd. Rektorn uppger vid intervjun att flera elever har behov av särskilt stöd och att det inte alltid upprättas åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd. Rektorn uppger även att han borde tagit beslut om anpassad studiegång för vissa elever samt att det stämmer att resurserna inte räcker till för att genomföra alla stödåtgärder som behövs.

Av utredningen framgår att eleverna inte alltid får det särskilda stöd i skolan som utredningen har visat att de behöver, att rektorn inte alltid beslutar om åtgärdsprogram och anpassad studiegång. Det framgår också att elever med behov av studiehundledning på modersmålet inte får det. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

3 kap. 8-10 och 12 §§ skollagen

5 kap. 4 § skolförordningen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn ska ta ansvar för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning, utvärdering och utveckling av utbildningen.
- Rektorn ska ta ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Motivering

Enligt skollagen ska det på skolenhetsnivå genomföras ett kvalitetsarbete som består i systematisk och kontinuerlig planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. Inriktningen på kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls. Kvalitetsarbetet ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs. Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

Till Skolinspektionen insänt material visar att skolan saknar en sammanställning av kunskapsresultaten i alla ämnen, förutom svenska och matematik, som har nationella kunskapskrav i årskurs 3. Skolan saknar även en analys av kunskapsresultaten i samtliga ämnen som har nationella kunskapskrav i årskurs 3. Vidare saknas en utvärdering av värdegrundsarbetet, elevinflytande och arbetet med särskilt stöd och hur detta arbete ska leda till högre måluppfyllelse. Avsaknaden av ovanstående bekräftas vid intervjuer med rektorn och personalen. Rektorn uppger i intervjun och i verksamhetsredogörelsen att skolan inte gör någon analys av elevernas kunskapsresultat utan att de endast gör en avstämning i slutet av läsåret och detta endast i svenska och matematik. Rektorn uppger i intervjun att skolan behöver bli bättre på att på ett systematiskt sätt följa upp och analysera verksamheten vid grundskolan och att dokumentera detta arbete. Skolinspektionen har i samband med tillsynen inte fått ta del av något dokumenterat kvalitetsarbete på skolenhetsnivå.

Utredningen visar att rektorn inte tar tillräckligt ansvar för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utvärdering samt analys av verksamhetens arbetsprocesser och kunskapsresultat. Utredningen visar även att kvalitetsarbetet inte är dokumenterat. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 9 § och 4 kap. 4-6 §§ skollagen

Lgr 11 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Personalkompetens

Bedömning

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Personalkompetens.

- De lärare som används ska ha utbildning för den undervisning de ska bedriva.

Motivering

Enligt skollagen får endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen. Enligt 1985 års skollag, som gäller för lärare som har ingått avtal om anställning före den 1 juli 2011 och som saknar legitimation, är kommuner skyldiga att använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får, enligt såväl 2010 års skollag som 1985 års skollag, göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna.

Vid en genomgång av skolans tjänstefördelning framgår att flera lärare på Älgårås skola undervisar i ämnen där de inte är behöriga. I samtal med rektorn och genom dokumentstudier framkommer att det på skolan och inom kommunen finns ämnesbehöriga lärare att tillgå för att tillgodose kravet på behörighet. Enligt rektorn och förvaltningsledningen har ämnesbehörigheten dock inte varit prioriterad i tjänstefördelningen bl.a. för att lärarna i årskurserna 1–5 är organiserade som klasslärare istället för ämneslärare. Exempel på detta är grundskollärare med utbildning i Sv/SO/NO som tillsvidareanställts efter 1 juli 2011 och som undervisar i matematik, engelska och bild trots att läraren saknar utbildning i dessa ämnen samt undervisar i naturorienterande ämnen i en högre årskurs än läraren är behörig för.

Av utredningen framgår att lärarkompetensen vid skolenheten inte används utifrån lärarnas utbildning. Skolan använder i vissa fall lärare för undervisning som de inte har utbildning för, trots att det finns lärare med rätt utbildning att tillgå vid skolenheten och det inte finns andra särskilda skäl med hänsyn till eleverna. Även om lärarna är anställda före den 1 juli 2011 har lärarna i flera fall inte heller utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 13, 18 och 19 §§ skollagen

förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor

33 § lagen om införande av skollagen

2 kap. 3 § 1985 års skollag

I ärendets slutliga handläggning har jurist Julie Svane och undervisningsråd Ulla-Britt Norin deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Magnus Haglund
Enhetschef

Anna Holmström
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.